

Sputnik, 22.01.2017, uuendatud 23.01.2017 kell 14.51

<https://sputnik-news.ee/culture/20170122/4579811/vaike-eesti-riik-gruusias.html>

Väike Eesti „riik“ Gruusias

Eesti ja Gruusia on kaks väikeriiki, kus on kummaski teineteise diasporaa ning neil on küllalt tihedad ja sõbralikud suhted.

TALLINN, 22. jaanuar — Sputnik. Eestlaste kogukond Gruusias sai alguse juba XIX sajandil. Gruusia Sputniku projekt „Gruusia mitu palet“ leidis üles ainulaadse inimese — ainsast Estonka külast pärit perekonnast, kes on jäänud elama Tbilisisse. Selle pere esindaja Leonora Kutman pajatab eestlaste elust Gruusia pinnal.

Estonka küla ja pildike lapsepõlvest

„Estonkast on Tbilisisse jäänud ainult minu õde. Mina olin päris pisike, kui me selles külas elasime. Minu vanaisa Martin Martini poeg Kutman oli üks esimesi Eestist Gruusiasse väljarännanud,“ lausub Kutman. „Estonka ei olnud lihtsalt niisama küla. Inimesele, kes on seal kordki käinud, jääb ta kindlasti terveks eluks meelde. See oli hämmastav küla, on ju nii palju aastaid möödunud, aga ma näen oma koduküla ja isamaja ikka veel unes. Küllap sellepärast, et Estonka oli teiste küladega võrreldes täiesti eriline. Jõudsid Abhaasiasse, jõudsid Drandasse, sealt edasi oli Ahali Sopeli (gruusia k. Uusküla — toim.) ja seejärel algaski Estonka,“ pajatab Leonora.

Leonora Kutman © Sputnik / LEVAN AVLABRELI

„Esimesest tarest peale oli näha, et siin elavad eurooplased ja mitte grusiinid. Gruusia külades olid suured majad, hoovid, kus jalutasid ringi lehmad, kalkunid ja kanad, Estonkas aga oli kõik teistmoodi. Kõrgeid tarasid külas ei olnud, elamukrunte eraldasid üksteisest elustaimedest põõsashekid. Neid pügasid kõik naabrid kordamööda. Elumajad olid kõigil eri värvi — roosad, helesinised, salatirohelised. Memmed istusid õuepinkidel, kõik heledakesed ja väiksed valged põlled ees ... See on pildike mu lapsepõlvest. On üllatav, et eesti kultuur on selles väikeses külas nii pikki aastaid elus püsinud. Kool oli seal samuti eestikeelne, mis mõistagi aitas kaasa kultuuri säilimisele ja edendamisele,“ jagab Kutman oma mälestusi.

Mispärast eestlased Kaukaasiasse välja rändasid?

XIX sajandi lõpul tabas Eestit suur näljahäda ja inimesed otsisid mingisugustki väljapääsu. Mõned pöördusid otse keiser Aleksander III poole, et ta lubaks neil Kaukaasiasse ümber asuda. Ühtekokku oli siis viis perekonda, kes siirdusidki Kaukaasiasse, lausub Leonora Kutman. Üheks neist oli tema taadi pere.

1881. aastal külastasid Tbilisit ja Musta mere rannikut eestlaste saadikud Jaan Kilk ja Peeter Piir, kes valisid välja maatüki Abhaasias Suhhumi lähedal ja nimetasid selle Lindaks. Neid toetas Tbilisi gümnaasiumi kooliõpetaja Rezold, kes pärines Eestist ja kirjutas eesti ajalehtedes sageli sealsetest maadest. Rezold käis ise koos eestlaste saadikutega Suhhumis kaasas.

Esimesed asundused

1882. aasta mais saabusid esimesed eesti perekonnad mägisesse Lindasse. Seda, et kunagi ammu olid need alad asustatud, meenutasid ainult rohtukasvanud teed ja metsistunud viljapuud. Kuid juba sama aasta suvel kolisid paljud uusasukad Kodori jõe orgu Estonkasse.

„Kui Kutmanite pere koos kaaslastega Kaukaasiasse kolis, jõudsid nad välja Abhaasiasse Kodori jõeni. Edasi nad oma hoburakenditega ei pääsenud, seetõttu jäid seal paigale ja asutasid Eesti nime kandva (Estonka) küla. Hiljem liitusid nendega teisedki perekonnad,“ kõneleb Kutman. „Elasid nad, nagu mu taat on jutustanud, väga hästi. Maamuld oli seal viljakas, kasvatati ka hobuseid. Kuid abhaaslased ei andnud neile asu, kogu aeg käisid majapidamisi röövimas ja viisid naised minema. Kauaks seda kannatama ei jäädud, mindi tollase vürst Zugdinski jutule, kelle eesnime ma kahjuks ei mäleta, ja paluti temalt abi. Too oli andami eest, nagu sel ajal kombeks, nõus neid aitama.“

Foto Eleonora Kutmani perekonnaalbumist

Eesti külade eluolu

Raskustele vaatamata hakkas asunduses juba mõni aasta pärast ümberasumist tekkima elav kultuurielu. Asutati koorid ja orkestrid. Kooliõpetust anti mõisamõõtu suurtaludes, õpetajateks aga olid küla kõige haritumad mehed.

1890. aastatel hoogustus märgatavalt majanduselu. Ümberasunud ehtasid väikese saeveski. Kände juurides ja soiseid maatükke kuivendades rajati ploomipuuaeda, valmistati puuviljakuivatid, tegeldi juurviljakasvatuse, sealhulgas

lillkapsa kasvatamisega. Oma toodangut turustasid eestlastest uusasukad Gagra, Adleris, Sotšis ja teistes Abhaasia ranniku linnades ja asulates.

„Minu lapsepõlves, 60-ndatel aastatel oli küla väga jõukal järjel, rahvas kasvatas õunu, mandariine ja teed,“ kõneleb Leonora Kutman.

Kolhoosiaegsed ühismajandid

Rängaks löögiks said ümberasunutele 1937–1938. aasta repressioonid, mille käigus tapeti valdav osa vaimsetest liidritest ja jõukatest talunikest. „Kui tulid kommunistid, siis hakkasid nad nõudma, et rikkad inimesed annaksid ära kogu oma vara ja läheksid kolhoosi tööle,“ lausub Leonora. Peaaegu kõik pered keeldusid kolhoosi liikmeks astumast. Kolm perekonda lasti kommunistide poolt kohe maha. Martin Kutman aga läks kommunistidega kokku leppima, palus nädalajagu aega, et veenda eestlasi kolhoosi astuma.

Foto Eleonora Kutmani perekonnaalbumist © Sputnik / LEVAN AVLABRELI

„Täpselt nädala pärast astusid eestlased kolhoosi liikmeiks. Ma ei tea, kuidas ta seda tegi, kuidas nad kokkuleppele jõudsid, mu vanaisa ei rääkinud sellest kunagi,“ meenutab Leonora.

Foto Eleonora Kutmani perekonnaalbumist © Sputnik / LEVAN AVLABRELI

Martin Kutman hakkas ise kolhoosi esimeheks, et hoolitseda küla eest, mille asutajaks ta oli. Ta töötas kolhoosis ligi 20 aastat ja küla elas sel ajal küllalt rahulikult. Selle eest nimetati Kutmanite pere ümber Gutmaniteks (inglise keelest tõlgitult „hea mees“ — *good man* — toim.). Sellest ajast peale on mul mõnedes dokumentides kirjutatud nimeks Gutman, mõnedes aga — Kutman,” ütleb Leonora.

Eesti lipp

Ühel Drandas toimunud volikogu istungil, kuhu kogunesid kõikide lähedalasuvate asulate esindajad, juhtus huvitav lugu, mis jättis jälje iga Gruusias elava eestlase ellu. „Tookord osutati tähelepanu grupile väga pikka kasvu lastele. Kui neilt küsiti, kes nad sellised on, vastasid nad, et on eestlased ja elavad siinsamas lähedal. Sellest jutustas mulle vanaisa veel mu lapsepõlves,” meenutab Leonora.

Foto Eleonora Kutmani perekonnaalbumist © Sputnik / LEVAN AVLABRELI

Eestlastelt küsiti, kus on nende lipp, ja Estonka küla esindaja Ender Kilka jooksis ligi viis kilomeetrit edasi- tagasi, et eestlaste lipp kohale tuua ja koosolekul ette näidata. Sellest ajast peale oli külas otsus vastu võetud: et neid kellegi teisega segamini ei aetaks, pidi tingimata kõigis kodudes lehvima eestlaste rahvuslipp.

Eestlased tänases Gruusias

Umbes 25 aastat tagasi loodi Tbilisis Gruusia Eesti selts. Selle asutas Gruusiasse elama asunud eestlanna Regina Kahhidze-Ressinans.

„90-ndate aastate algul, Abhaasia sõja ajal siirdus Eestist oma ajaloolisele kodumaale ligi kaks tuhat eestimaalast,“ ütleb Regina Kahhidze. Eesti diasporaa koosneb erinevatest inimestest, enamasti nendest, kes on Eestis õppinud või kunagi seal elanud. Tänapäeval tuleb Gruusiasse üha enam ja enam eestlasi — põhiliselt need, kes siin pere loovad. „Me püüame aidata siia saabunutel Gruusias kohaneda. Korraldame mitmesuguseid üritusi, kontserte, tähistame eesti rahvuspühi — tublisti aitab meid Eesti saatkond Gruusias, mis avati 1992. aastal,“ kõneleb Kahhidze.

Kahhidze sõnul läbinisti eesti perekondi Gruusias ei ole, enamasti on tegemist segaabielludega.

Regina Ressinas-Kahidze koos Eesti president Toomas Hendrik Ilvesega (Regina Ressinas-Kahidze arhiiv)

„Siin on gruusia noormehi ja noori grusiinlannasid, kes astusid Tartu ülikooli, lõpetasid selle, tulid Gruusiasse tagasi ja kuuluvad nüüd meie eesti diasporasse. See võib näida imelik, aga ma tean, kui tugevasti nad Eestimaad armastavad, ja saan aru, et nende hinges on killuke minu kodumaad,“ lausub Regina Kahhidze.

Eesti diasporaa ei saa juba oma määratluse kohaselt suur olla, kuna Eesti ise, nagu ka Gruusia, on väike riik. Sellegipoolest, kui eestlased isegi 130 aastat pärast ümberasumist on siia elama jäänud, säilitades oma tavad ja kultuuritraditsiooni, siis tähendab — see on tugevate sidemetega kokkukuuluv kogukond.